

Deo dicantes, multo maxime commonemus, ut tantamur humilitate tuendum esse quod in terra interim vivunt, quanto magis coeli est quod voverunt. Nempe scriptum est: « Quanto magnus es, tanto humilia te in omnibus¹. » Nostrum ergo est de magnitudine eorum aliquid dicere, illorum de magna humilitate cogitare. Exceptis igitur quibusdam illis conjugatis patribus et matribus sanctis, quibus ideo isti meliores non sunt, quamvis conjugati non sint, quia si conjugati essent, patres non essent; ceteros omnino hujus temporis conjugatos, vel post expertum concubitus continentem, a se superari non dubitent: non quantum ab Anna, Susanna; sed quantum ambæ a Maria superantur. Quod ad ipsam pertinet sanctam carnis integritatem, loquor: nam quæ alia sint Mariæ merita, quis ignorat? Mores itaque congruos huic tanto proposito adjungant, ut de præpollenti præmio certam securitatem gerant: scientes sane sibi atque omnibus fidelibus dilectis et electis Christi membris multis ab Oriente et Occidente venientibus², etsi inter se distante pro meritis gloriæ luce fulgentibus, hoc tamen magnum in commune præstari, ut cum Abraham et Isaac et Jacob recumbant in regno Dei, qui non propter hoc sæculum, sed propter Christum conjuges, propter Christum patres fuerunt.

¹ Eccli. iiii, 20. — ² Matth. viii, 11, et Malac. i, 11.

S. AUR. AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

DE SANCTA VIRGINITATE

LIBER UNUS¹.

DICIT PRIMUM DE PRÆSTANTIA SACRÆ AC DEO DICATÆ VIRGINITATIS, CUI FŒCUNDITATEM CONJUGALEM JAM NON POSSE ULLAM COMPARARI DEMONSTRAT. DUOBUS SUBINDE OCCURRIT CONTRARIIS ERRORIBUS, ALTERI CULPANTIUM NUPTIAS, ALTERI EAS ÆQUANTIUM VIRGINITATI: ILLORUM SCILICET PUTANTIUM NUPTIAS EX OBLIQUO ET TACITE DAMNATAS AB APOSTOLO DICENTE, I COR. VII. « TRIBULATIONEM TAMEN » CARNIS HABEBUNT HUIUSMODI, EGO AUTEM VOBIS PARCO; » ISTORUM VERO, QUIA IBIDEM SCRIBIT: « EXISTIMO ITAQUE » HOC BONUM ESSE PROPTER PRÆSENTEM NECESSITATEM, » CONTENTENTIUM PERPETUAM CONTINENTIAM PROPTER SECULI HUIUS VITAM, NON PROPTER FUTURAM COMMENDARI. POSTEA CHRISTI VIRGINES HUMILITATEM, QUA TAM EXCELLENS CONSERVATUR EARUM MUNUS, HABERE JUBET, ATQUE AD EAM QUAM MAXIME SECTANDAM MULTA ET GRAVI ORATIONE ADHORTATUR.

I. LIBRUM de Bono Conjugali nuper edidimus², in quo etiam Christi Virgines admonuimus atque monemus, ne propter excellentiam muneris amplioris quod divinitus acceperunt, contemnant in sui comparatione patres et

¹ Scriptus circiter annum 401. Vide *Retract.* lib. ii, cap. 23. — ² Vide D. Guillon, tom. xxi, p. 3.

matres populi Dei, hominesque illos quos tanquam olivam commendat Apostolus, ne superbiat insertus oleaster, qui venturo Christo etiam filiorum propagatione serviebant¹, ideo meriti inferioris esse arbitrentur, quia jure divino continentia connubio, et nuptiis pia Virginitas antepositur. In illis quippe parabantur et parturiebantur futura, quæ nunc impleri mirabiliter et efficaciter cernimus, quorum etiam vita conjugalis prophetica fuit: unde non consuetudine humanorum votorum atque gaudiorum, sed valde profundo consilio Dei, in quibusdam eorum fecunditas honorari, in quibusdam etiam fecundari sterilitas meruit. Hoc vero tempore quibus dictum est: « Si se non continent, nubant²; » non adhibenda est exhortatio, sed consolatio. Quibus autem dictum est: « Qui potest capere, capiat³; » exhortandi sunt ne terreantur, et terrendi ne extollantur. Non solum ergo predicanda est Virginitas, ut ametur; verumetiam monenda, ne infletur.

II. Hoc isto sermone suscepimus: adjuvet Christus Virginis filius, et Virginum sponsus, virginali utero corporaliter natus, virginali connubio spiritualiter conjugatus. Cum ipsa igitur universa Ecclesia virgo sit desponsata uni viro Christo⁴, sicut dicit Apostolus; quanto digna sunt honore membra ejus, quæ hoc custodiunt etiam in ipsa carne, quod tota custodit in fide? quæ imitatur matrem viri sui et Domini sui. Nam Ecclesia quoque et mater et virgo est. Cujus enim integritati consulimus, si virgo non est? aut cujus prolem alloquimur, si mater non est? Maria corporaliter caput hujus corporis peperit: Ecclesia spiritualiter membra illius capitis parit. In utraque virginitas fecunditatem non impedit: in utraque fecunditas virginitatem non adimit. Proinde

¹ Rom. xi, 17. — ² 2 Cor. vii, 9. — ³ Matth. xix, 12. — ⁴ 2 Cor. xi, 2.

cum Ecclesia universa sit sancta et corpore et spiritu, nec tamen universa sit corpore virgo, sed spiritu; quanto sanctior est in his membris, ubi virgo est et corpore et spiritu?

III. Scriptum est in Evangelio, quod mater et fratres Christi, hoc est, consanguinei carnis ejus, cum illi nuntiati fuissent, et foris expectarent, quia non possent eum adire præ turba, ille respondit: « Quæ est mater » mea, aut qui sunt fratres mei? Et extendens manum » super Discipulos suos, ait: Hi sunt fratres mei, et qui- » cumque fecerit voluntatem Patris mei, ipse mihi frater, » et mater, et soror est¹. » Quid aliud nos docens, nisi carnali cognatione genus nostrum spiritale præponere: nec inde beatos esse homines, si justis et sanctis carnis propinquitate junguntur, sed si eorum doctrinæ ac moribus obediendo atque imitando coherescunt? Beatior ergo Maria percipiendo fidem Christi, quam concipiendo carnem Christi. Nam et dicenti cuidam: « Beatus ven- » ter qui te portavit: » ipse respondit: « Imo beati qui » audiunt verbum Dei, et custodiunt². » Denique fratribus ejus, id est, secundum carnem cognatis, qui non in eum crediderunt, quid profuit illa cognatio? Sic et materna propinquitas nihil Mariæ profuisset, nisi felicius Christum corde quam carne gestasset.

IV. Ipsa quoque virginitas ejus ideo gratior et acceptior, quia non eam conceptus Christus viro violaturo quam conservaret ipse præripuit, sed prius quam conciperetur jam Deo dicatam de qua nasceretur elegit. Hoc indicant verba, quæ sibi fœtum annuntianti Angelo Maria reddidit. « Quomodo, inquit, fiet istud, quoniam » virum non cognosco³? » Quod profecto non diceret, nisi Deo virginem se ante vovisset. Sed quia hoc Israël-

¹ Matth. xii, 48, 49. — ² Luc. xi, 27, 28. — ³ Id. i, 34.

tarum mores adhuc recusabant, desponsata est viro justo, non violenter ablaturo, sed potius contra violentos custodituro, quod illa jam voverat. Quanquam etiamsi hoc solum dixisset: « Quomodo fiet istud? » nec addidisset; « Quoniam virum non cognosco: » non quæsisset utique, promissum sibi filium quomodo foemina paritura esset, si concubitura nupsisset. Poterat et juberi virgo permanere, in qua Dei Filius formam servi congruenti miraculo acciperet; sed exemplo sanctis futura virginibus, ne putaretur sola virgo esse debuisse, quæ prolem etiam sine concubitu concipere meruisset, virginitatem Deo dicavit, cum adhuc quid esset conceptura nesciret, ut in terreno mortaliq[ue] corpore coelestis vitæ imitatio voto fieret, non præcepto; amore eligendi, non necessitate serviendi. Ita Christus nascendo de virgine, quæ antequam sciret quis de illa fuerat nasciturus, virgo statuerat permanere, virginitatem sanctam approbare maluit quam imperare. Ac sic etiam in ipsa foemina in qua formam servi accepit, virginitatem esse liberam voluit.

V. Non est ergo cur Dei virgines contristentur, quod etiam ipsæ virginitate servata matres carnis esse non possunt. Illum enim solum virginitas decenter parere posset, qui in sua nativitate parem habere non posset. Verumtamen ille unius sanctæ virginis partus omnium sanctarum virginum est decus. Et ipsæ cum Maria matres Christi sunt, si Patris ejus faciunt voluntatem. Hinc enim et Maria laudabilius atque beatius Christi mater est, secundum supra memoratam ejus sententiam: « Qui » cumque facit voluntatem Patris mei qui in coelis est, » ipse mihi frater, et soror, et mater est¹. » Has sibi omnes propinquitates, in populo quem redemit, spiritaliter exhibet: fratres et sorores habet sanctos viros et

¹ Matth. xiv, 50.

sanctas foeminas, quoniam sunt illi in coelesti hæreditate coheredes. Mater ejus est tota Ecclesia, quia membra ejus, id est, fideles ejus per Dei gratiam ipsa utique parit. Item mater ejus est omnis anima pia, faciens voluntatem Patris ejus foecundissima charitate, in iis quos parit, donec in eis ipse formetur¹. Maria ergo faciens voluntatem Dei, corporaliter Christi tantummodo mater est, spiritaliter autem et soror et mater.

VI. Ac per hoc illa una foemina, non solum spiritu, verumetiam corpore, et mater est et virgo. Et mater quidem spiritu, non capitis nostri, quod est ipse Salvator, ex quo magis illa spiritaliter nata est²; quia omnes qui in eum crediderint, in quibus et ipsa est, recte filii sponsi appellantur: sed plane mater membrorum ejus, quod nos sumus; quia cooperata est charitate, ut fideles in Ecclesia nascerentur, quæ illius capitis membra sunt: corpore vero ipsius capitis mater. Oportebat enim caput nostrum propter insigne miraculum secundum carnem nasci de virgine, quo significaret membra sua de virgine Ecclesia secundum spiritum nascitura. Sola ergo Maria et spiritu et corpore mater et virgo, et mater Christi, et virgo Christi: Ecclesia vero in sanctis regnum Dei possessuris, spiritu quidem tota mater Christi est, tota virgo Christi; corpore autem non tota, sed in quibusdam virgo Christi, in quibusdam mater, sed non Christi. Et conjugatæ quippe fideles foeminæ et virgines Deo dicatæ, sanctis moribus et charitate de corde puro et conscientia bona et fide non ficta, quia voluntatem Patris faciunt, Christi spiritaliter matres sunt³. Quæ autem conjugali vita corporaliter pariunt, non Christum, sed Adam pariunt, et ideo currunt ut Sacramentis imbuti Christi

¹ Galat. iv, 19. — ² Matth. ix, 15. — ³ 1 Tim. i, 5.

membra fiant partus earum, quoniam quid peperint norunt.

VII. Hoc dixi, ne forte audeat fœcunditas conjugalis cum virginali integritate contendere, atque ipsam Mariam proponere, ac virginibus Dei dicere: Illa in corpore duas res habuit honorandas, virginitatem et fœcunditatem, quia et integra permansit et peperit: hanc felicitatem quoniam totam utræque habere non potuimus, partitæ sumus, ut vos sitis virgines, nos simus matres: vobis quod desit in prole, consoletur servata virginitas, nobis prolis lucro amissa compensetur integritas. Hæc vox fidelium conjugatarum ad sacras virgines utcumque ferenda esset, si Christianos corpore parerent; ut hoc solo esset Mariæ fœcunditas carnis excepta virginitate præstantior, quod illa ipsum caput horum membrorum, hæc autem membra illius capitis procrearent: nunc vero etiamsi tales hac voce contendant, quæ ob hoc tantum viris junguntur atque miscentur, ut filios habeant, nihilque aliud de filiis cogitant, nisi ut eos Christo lucrentur, atque id mox ut potuerint faciunt; non tamen Christiani ex earum carne nascuntur, sed postea fiunt, Ecclesia pariente per hoc quod membrorum Christi spiritualiter mater est, cujus etiam spiritualiter virgo est. Cui sancto partui cooperantur et matres, quæ non Christianos corpore pepererunt, ut fiant quod se corpore parere non potuisse noverunt: per hoc tamen cooperantur, ubi et ipsæ virgines matresque Christi sunt, in fide scilicet quæ per dilectionem operatur¹.

VIII. Nulla ergo carnis fœcunditas sanctæ virginitati etiam carnis comparari potest. Neque enim et ipsa quia virginitas est, sed quia Deo dicata est honoratur, quæ licet in carne servetur, spiritus tamen religione ac devotio-

¹ Galat. v, 6.

tione servatur. Ac per hoc spiritualis est etiam virginitas corporis, quam vovet et servat continentia pietatis. Sicut enim nemo impudice utitur corpore, nisi spiritu prius concepta nequitia; ita nemo pudicitiam servat in corpore, nisi spiritu prius insita castitate. Porro autem si pudicitia conjugalis, quamvis custodiatur in carne, animo tamen, non carni tribuitur, quo præside atque rectore, nulli præter proprium conjugium caro ipsa miscetur: quanto magis quantoque honoratius in animi bonis illa continentia numeranda est, qua integritas carnis ipsi Creatori animæ et carnis vovetur, consecratur, servatur.

IX. Nec illarum ergo fœcunditas carnis, quæ hoc tempore nihil aliud in conjugio quam prolem requirunt, quam mancipient Christo, pro amissa virginitate compensari posse credenda est. Prioribus quippe temporibus venturo secundum carnem Christo ipsum genus carnis in ampla quadam et prophetica gente necessarium fuit: nunc autem cum ex omni hominum genere, atque omnibus gentibus ad populum Dei et civitatem regni celorum membra Christi colligi possint, sacram virginitatem qui potest capere, capiat¹, et ea tantum quæ se non continet nubat². Quid enim si aliqua mulier dives multam pecuniam huic bono operi impendat, ut emat ex diversis gentibus servos, quos faciat Christianos, nonne uberius atque numerosius quam uteri quantalibet feracitate Christi membra gignenda curabit? Nec ideo tamen pecuniam suam comparare muneri sacræ virginitatis audebit. At si propter faciendos qui nati fuerint Christianos, fœcunditas carnis pro amissa virginitate merito compensabitur, fructuosus erit hoc negotium, si magno pecuniario pretio virginitas amittatur, quo pueri faciendi Christiani multo plures emantur, quam unius utero quamlibet fer-

¹ Matth. xix, 12, — ² 1 Cor. vii, 9.

tili nascerentur. Quod si stultissime dicitur, habeant fideles nuptæ bonum suum, de quo in alio volumine quantum visum est disseruimus; et honorent amplius, sicut rectissime consueverunt, in sacris virginibus melius earum, de quo isto sermone disserimus.

X. Nam ne illo quidem debent continentium meritis se conferre conjugia, quod ex eis virgines procreantur: hoc enim non conjugii bonum est, sed naturæ; quæ sic divinitus instituta est, ut ex quolibet humano utriusque sexus concubitu, sive ordinato et honesto, sive turpi et illicito, nulla foemina nisi virgo nascatur, nulla tamen sacra virgo nascitur: ita fit ut virgo nascatur etiam de stupro, sacra autem virgo nec de conjugio.

XI. Nec nos hoc in virginibus prædicamus, quod virgines sunt; sed quod Deo dicatæ pia continentia virgines. Nam, quod non temere dixerim, felicior mihi videtur nupta mulier quam virgo nuptura: habet enim jam illa quod ista adhuc cupit, præsertim si nondum vel sponsa cujusquam sit. Illa uni studet placere, cui data est: hæc multis, incerta cui danda est; hoc uno pudicitiam cogitationis defendit a turba, quod non adulterum, sed maritum quærit in turba. Illa igitur virgo conjugatæ merito præponitur, quæ nec multitudini se amandam proponit, cum amorem unius ex multitudine inquirat; nec se uni jam componit invento¹, cogitans quæ sunt mundi, quomodo placeat viro; sed speciosum forma præ filiis hominum sic amavit², ut quia eum sicut Maria concipere carne non posset, ei corde concepto etiam carnem integram custodiret. Hoc genus virginum nulla corporalis foecunditas protulit: non est hæc proles carnis et sanguinis. Si harum quæritur mater, Ecclesia est. Non parit virgines sacras nisi virgo sacra, illa quæ

¹ 2 Cor. VII, 34. — ² Psal. XLIV, 3.

desponsata est uni viro casta exhiberi Christo. Ex illa non tota corpore, sed tota virgine spiritu, nascuntur sanctæ virgines et corpore et spiritu¹.

XII. Habeant conjugia bonum suum, non quia filios procreant, sed quia honeste, quia licite, quia pudice, quia socialiter procreant, et procreatos pariter, salubriter, instanter educant, quia thori fidem invicem servant, quia sacramentum connubii non violant. Hæc tamen omnia humani officii sunt munera: virginalis autem integritas, et per piam continentiam ab omni concubitu immunitas angelica portio est, et in carne corruptibili incorruptionis perpetuæ meditatio. Cedat huic omnis foecunditas carnis, omnis pudicitia conjugalis: illa non est in potestate, illa non est in æternitate: foecunditatem carnalem non habet liberum arbitrium, pudicitiam conjugalem non habet cœlum. Profecto habebunt magnum aliquid præter cæteros in illa communi immortalitate, qui habent aliquid jam non carnis in carne.

XIII. Unde mirabiliter desipiunt, qui putant hujus continentiae bonum non esse necessarium propter regnum cœlorum, sed propter præsens sæculum; quod scilicet conjugia terrenis curis pluribus atque arctioribus distenduntur, qua molestia virgines et continentes carent: quasi ob hoc tantum melius sit non conjugari, ut hujus temporis relaxentur angustiae, non quod in futurum sæculum aliquid prosit. Hanc vanam sententiam ne cordis proprii vanitate protulisse videantur, adhibent ex Apostolo testimonium, ubi ait: « De virginibus autem præceptum Domini non habeo, consilium autem do, tanquam » misericordiam consecutus a Deo, ut fidelis essem. Existimo itaque hoc bonum esse propter præsentem necessitatem, quia bonum est homini sic esse². » Ecce, in-

¹ 2 Cor. XI, 2. — ² 1 Cor. VII, 25, 26.

quiunt, ubi manifestat Apostolus hoc propter præsentem necessitatem bonum esse, non propter futuram æternitatem. Quasi præsentis necessitatis rationem haberet Apostolus, nisi providens et consulens in futurum; cum omnis ejus dispensatio non nisi ad vitam æternam vocet.

XIV. Præsens ergo est vitanda necessitas, sed tamen quæ aliquid bonorum impedit futurorum: qua necessitate vita cogitur conjugalis cogitare quæ mundi sunt, quomodo placeat vir uxori, vel uxor viro. Non quod ea separant a regno Dei, sicut sunt peccata, quæ ideo præcepto, non consilio cohibentur, quia Domino præcipienti non obedire damnabile est: sed illud quod in ipso Dei regno amplius haberi potest si amplius cogitaretur quomodo placendum esset Deo, minus erit utique cum hoc ipsum minus conjugii necessitate cogitatur. «Ideo de virginibus,» inquit, præceptum Domini non habeo.» Præcepto enim quisquis non obtemperat, reus est et debitor poenæ. Proinde quia uxorem ducere vel nubere peccatum non est, si autem peccatum esset, præcepto vetaretur; propterea præceptum Domini de virginibus nullum est. Sed quoniam devitatis remissive peccatis, adeunda est vita æterna, in qua est quædam egregia gloria, non omnibus in æternum victuris, sed quibusdam ibi tribuenda, cui consequendæ parum est liberatum esse a peccatis, nisi aliquid ipsi liberatori voveatur, quod non sit criminis non vovisse, sed vovisse ac reddidisse sit laudis: «Consilium,» inquit, do, tanquam misericordiam consecutus a Deo, ut fidelis essem.» Neque enim invidere debeo fidele consilium, qui non meis meritis, sed Dei misericordia sum fidelis. «Existimo itaque hoc bonum esse propter præsentem necessitatem.» Hoc, inquit, unde præceptum Domini non habeo, sed consilium do, hoc est de virginibus, existimo bonum esse propter præsentem

necessitatem. Novi enim quid præsentis temporis, cui conjugia serviunt, necessitas cogat, ut ea quæ Dei sunt minus cogitentur, quam sufficit adipiscendæ illi gloriæ, quæ non erit omnium, quamvis in æterna vita ac salute manentium. «Stella enim ab stella differt in claritate, sic» et resurrectio mortuorum¹. Bonum est ergo homini sic» esse².»

XV. Deinde adjungit idem Apostolus, et dicit: «Alligatus es uxori, ne quæsieris solutionem; solutus es ab uxore, ne quæsieris uxorem³.» Horum duorum quod prius posuit, ad præceptum pertinet, contra quod non licet facere. Non enim licet dimittere uxorem, nisi ex causa fornicationis, sicut in Evangelio ipse Dominus dicit⁴. Illud autem quod addidit: «Solutus es ab uxore,» ne quæsieris uxorem,» consilii sententia est, non præcepti: licet itaque facere, sed melius est non facere. Denique continuo subjecit: «Etsi acceperis uxorem, non peccasti; et si nupserit virgo, non peccat⁵.» Illud autem prius cum dixisset: «Alligatus es uxori, ne quæsieris solutionem;» numquid addidit: Etsi solveris, non peccasti? Jam enim supra dixerat: «His autem qui sunt in conjugio præcipio, non ego, sed Dominus, uxorem a viro non discedere; quod si discesserit, manere innuptam,» aut viro suo reconciliari⁶:» fieri enim potest ut non sua culpa, sed mariti discedat. Deinde ait: «Et vir uxorem ne dimittat;» quod nihilominus ex præcepto Domini posuit, nec ibi addidit: Et si dimiserit, non peccat. Præceptum est enim hoc, cui non obedire peccatum est; non consilium, quo si uti nolueris, minus boni adipisceris, non mali aliquid perpetrabis. Propterea cum dixisset: «Solutus es ab uxore, ne quæsieris uxorem;»

¹ 1 Cor. xv, 41. — ² Id. vii, 26. — ³ Ibid. 27. — ⁴ Matth. xix, 9. — ⁵ 1 Cor. vii, 28. — ⁶ Ibid. 10, 11.

quia non præcipiebat ne malum fieret, sed consulebat ut melius fieret; continuo subjunxit: «Et si acceperis uxorem, non peccasti; et si nupserit virgo, non peccat.»

XVI. Addidit tamen: «Tribulationem autem carnis habebunt hujusmodi, ego autem vobis parco¹:» hoc modo exhortans ad virginitatem continentiamque perpetuam, ut aliquantulum a nuptiis etiam deterreret, modeste sane, non tanquam a re mala et illicita, sed tanquam ab onerosa ac molesta. Aliud est enim admittere carnis turpitudinem, aliud habere carnis tribulationem: illud est criminis facere, hoc laboris est pati, quem plerumque homines etiam pro officiis honestissimis non recusant. Sed pro habendo conjugio jam hoc tempore, quo non per carnis propaginem venturo Christo ipsius proles propagatione servitur, istam tribulationem carnis, quam nupturis prædicit Apostolus, suscipere tolerandam perstultum esset, nisi metueretur incontinentibus, ne tentante Satana in peccata damnabilia laberentur. Quod autem se dicit eis parcere, quos ait tribulationem carnis habituros, nihil mihi interim sanius occurrit, quam eum noluisse aperire et explicare verbis eandem ipsam carnis tribulationem, quam prænuntiavit eis qui eligunt nuptias, in suspicionibus zeli conjugalis, in procreandis filiis atque nutriendis, in timoribus et mœroribus orbitatis. Quotus enim quisque, cum se connubii vinculis alligaverit, non istis trahatur atque agitetur affectibus? Quos neque nos exaggerare debemus, ne ipsis non parcamus, quibus parcendum existimavit Apostolus.

XVII. Tantum per hoc quod breviter posui, cautum fieri lectorem oportuit adversus eos, qui in hoc quod scriptum est: «Tribulationem autem carnis habebunt hujusmodi, ego autem vobis parco,» nuptiis calumniantur,

¹ 1 Cor. VII, 28.

quod eas ex obliquo sententia ista damnaverit; velut ipsam damnationem noluerit dicere, cum ait: «Ego autem vobis parco:» ut videlicet cum istis parcat, animæ suæ non pepercerit, si mentiendo dixit: «Et si acceperis uxorem, non peccasti; et si nupserit virgo, non peccat¹.» Quod qui de sancta Scriptura credunt vel credi volunt, tanquam viam sibi muniunt ad mentiendi licentiam, vel ad defensionem suæ perversæ opinionis, ubicumque aliud sentiunt quam sana doctrina postulat. Si quid enim manifestum de divinis Libris prolatum fuerit, quo eorum confutentur errores, hoc ad manum habent velut scutum, quo se adversus veritatem quasi tuentes nudent a diabolo vulnerandos, ut dicant hoc auctorem libri non verum dixisse, alias ut infirmis parceret, alias ut contemptores terreret; sicut occurrerit causa, qua eorum perversa sententia defendatur: atque ita dum ea quæ opinantur, defendere quam corrigere malunt, Scripturæ sanctæ auctoritatem frangere conantur, qua una omnes cervices superbæ duræque franguntur.

XVIII. Unde sectatores et sectatrices perpetuæ continentiae et sacrae virginitatis admoneo, ut bonum suum ita præferant nuptiis, ne malum judicent nuptias: neque fallaciter, sed plane veraciter ab Apostolo dictum noverint: «Qui dat nuptum, bene facit; et qui non dat nuptum, melius facit². Et si acceperis uxorem, non peccasti; et si nupserit virgo, non peccat³.» Et paulo post: «Beatior autem erit, si sic permanserit, secundum meam sententiam.» Et ne humana sententia putaretur, adjungit: «Puto autem et ego Spiritum Dei habeo⁴.» Hæc dominica, hæc apostolica, hæc vera, hæc sana doctrina est, sic eligere dona majora, ne minora damnentur. Melior est in Scriptura Dei veritas Dei, quam in cujusquam

¹ 1 Cor. VII, 28. — ² Ibid. 38. — ³ Ibid. 28. — ⁴ Ibid. 40.

mente aut carne virginitas hominis. Quod castum est sic ametur, ut quod verum est, non negetur. Nam quid mali non possunt etiam de sua carne cogitare, qui credunt apostolicam linguam in eo ipso loco ubi virginitatem corporis commendabat, a corruptione mendacii virginem non fuisse? Primitus ergo ac maxime, qui bonum virginitatis eligunt, Scripturas sanctas firmissime teneant nihil esse mentitas: ac per hoc etiam illud verum esse quod dictum est: «Et si acceperis uxorem, non peccasti; et si » nupserit virgo, non peccat.» Nec putent minui tam magnum integritatis bonum, si nuptiæ non erunt malum. Imo vero hinc sibi potius majoris gloriæ palmam præparatam esse confidat, quæ non damnari si nuberet timuit, sed honoratius coronari, quia non nuberet, concupivit. Qui ergo sine conjugio permanere voluerint, non tanquam foveam peccati nuptias fugiant: sed tanquam collem minoris boni transcendant, ut in majoris continentiæ monte requiescant. Ea quippe lege collis iste inhabitatur, ut non cum voluerit quis emigret. «Mulier enim » alligata est, quandiu vir ejus vivit¹.» Verumtamen ad continentiam vidualem ab ipso tanquam gradu conscenditur: propter virginalem vero vel declinandus est non consentiendo petitoribus, vel transiliendus præveniendō petitores.

XIX. Ne quis autem putaret duorum operum boni atque melioris æqualia fore præmia, propterea contra eos disserendum fuit, qui quod ait Apostolus: «Existimo autem hoc bonum esse propter præsentem necessitatem², » ita interpretati sunt, ut non propter regnum cælorum, sed propter sæculum præsentem virginitatem utilem dicerent, tanquam in illa vita æterna nihil cæteris amplius habituri essent, qui hoc melius elegissent. In qua

¹ 1 Cor. vii, 39. — ² Ibid. 26.

disputatione cum ad illud veniremus quod idem Apostolus ait: «Tribulationem autem carnis habebunt hujusmodi, ego autem vobis parco¹; » in alios litigatores incurrimus, qui non æquales perpetuæ continentiæ nuptias facerent, sed eas omnino damnarent. Nam cum error uterque sit, vel æquare sanctæ virginitati nuptias, vel damnare: nimis invicem fugiendo, duo isti errores adversa fronte confligunt, quia veritatis medium tenere noluerunt; quo et certa ratione, et sanctarum Scripturarum auctoritate, nec peccatum esse nuptias invenimus, nec eas bono vel virginalis continentiæ, vel etiam vidualis æquamus. Alii quippe appetendo virginitatem nuptias tanquam adulterium detestandas esse putaverunt: alii vero defendendo connubium, excellentiam perpetuæ continentiæ nihil mereri amplius quam conjugalem pudicitiam voluerunt; quasi vel Susannæ bonum, Mariæ sit humiliatio, vel Mariæ majus bonum, Susannæ debeat esse damnatio.

XX. Absit ergo ut ita dixerit Apostolus nuptis sive nupturis: «Ego autem vobis parco:» tanquam noluerit dicere, quæ poena conjugatis in futuro sæculo debeatur. Absit ut a Daniele de temporali judicio liberatam Paulus mittat in gehennam. Absit ut maritalis thorus ei poena sit ante tribunal Christi, cui fidem servando elegit sub falsa accusatione adulterii vel periclitari, vel mori. Quid egit vox illa: «Melius est mihi incidere in manus vestras, » quam peccare in conspectu Dei², » si Deus eam fuerat, non quia pudicitiam nuptialem servabat, liberaturus, sed quia nupserat, damnaturus? Et nunc quoties castitas conjugalis adversus calumniatores criminatoresque nuptiarum Scripturæ sanctæ veritate munitur, toties a Spiritu sancto contra falsos testes Susanna defenditur,

¹ 1 Cor. vii, 28. — ² Dan. xiii, 23.

tolies a falso crimine liberatur, et multo majore negotio. Tunc enim uni conjugatæ, nunc omnibus: tunc de occulto et falso adulterio, nunc de vero et manifesto conubio crimen intenditur. Tunc una mulier ex eo quod iniqui seniores dicebant, nunc omnes mariti et uxores ex eo quod Apostolus dicere noluit, accusantur. Damnationem quippe vestram, inquirunt, tacuit, cum ait: « Ego » autem vobis parco, » Quis hoc? Nempe ille qui superius dixerat: « Et si acceperis uxorem, non peccasti; et » si nupserit virgo, non peccat¹. » Cur igitur in eo quod modeste tacuit, conjugiorum suspicamini crimen; et in eo quod aperte dixit, conjugiorum non agnoscitis defensionem? An eos damnat tacitus, quos locutus absolvit? Nonne jam mitius accusatur Susanna, non de conjugio, sed de ipso adulterio, quam doctrina apostolica de mendacio? quid in tanto periculo faceremus, nisi tam certum apertumque esset pudicas nuptias non debere damnari, quam certum apertumque est sanctam Scripturam non posse mentiri?

XXI. Hic dicit aliquis: Quid hoc pertinet ad sacram virginitatem, vel perpetuam continentiam, cujus prædicatione isto sermone suscepta est? Cui respondeo primo, quod superius commemoravi, ex hoc gloriam majoris illius boni esse majorem quod ejus adipisendæ causa bonum conjugale transcenditur, non peccatum conjugii devitatur. Alioquin perpetuæ continentiæ non præcipue laudari, sed tantum non vituperari sufficeret; si propterea teneretur, quoniam nubere crimen esset. Deinde quia non humana sententia, sed divinæ Scripturæ auctoritate ad tam excellens donum homines exhortandi sunt, non mediocriter neque prætereunter agendum est, ne cuiquam ipsa divina Scriptura in aliquo mentita videatur. Dehor-

¹ 2 Cor. vii, 28.

tantur enim potius quam exhortantur virgines sacras, qui eas sic permanere nuptiarum damnatione compellunt. Unde enim confidant verum esse quod scriptum est: « Et » qui non dat nuptum, melius facit; » si falsum putant esse quod juxta superius nihilominus scriptum est: « Et » qui dat virginem suam, bene facit⁴? Si autem loquenti Scripturæ de nuptiarum bono indubitanter crediderint, eadem cœlestis eloquii veracissima auctoritate firmatæ ad melius suum ferventi ac fidenti alacritate transcurrent. Unde jam satis pro suscepto negotio diximus, et quantum potuimus demonstravimus, nec illud quod ait Apostolus: « Existimo autem hoc bonum esse propter præsentem necessitatem², » sic esse accipiendum, tanquam in hoc sæculo meliores sint sacræ virgines fidelibus conjugatis, in regno autem cœlorum atque in futuro sæculo pares sint: nec illud ubi ait de nubentibus: « Tribulationem » autem carnis habebunt hujusmodi, ego autem vobis » parco³, » ita intelligendum tanquam nuptiarum peccatum et damnationem maluerit tacere quam dicere. Harum quippe duarum sententiarum singulas, duo errores sibimet contrarii non eas intelligendo tenuerunt. Illam enim de præsentem necessitate illi pro se interpretantur, qui nubentes non nubentibus æquare contendunt: hanc vero ubi dictum est: « Ego autem vobis parco, » illi qui nubentes damuare præsumunt. Nos autem secundum Scripturarum sanctarum fidem sanamque doctrinam, nec peccatum esse dicimus nuptias, et earum tamen bonum non solum infra virginalem, verumetiam infra vidualem continentiam constituimus; præsentemque necessitatem conjugatorum, non quidem ad vitam æternam; verumtamen ad excellentem gloriam et honorem qui perpetuæ continentiæ reservatur, impedire eorum meritum dici-

⁴ 1 Cor. vii, 38. — ² Ibid. 26. — ³ Ibid. 28.